

Knjiga vsak štetek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
podiljanjem na dom
na ogle leta K 5.—
na pol leta „ 2.60
na četrt leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravitelstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroske
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. tis-
kovnega društva do-
stajajo list brez po-
sredne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesemski listi dob-
ne v tiskarni in pri
gospodu Novaku na
velikem trgu po 10 k.

Nekopial se na vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznani se plačuje
od navadne vzetice,
če se natisne enkrat,
po 12 k, dvakrat 18 k,
trikrat 24 k.

Štev. 42.

V Mariboru, dne 20. oktobra 1898.

Tečaj XXXII.

Državni zbor.

Na Dunaju, 18. oktobra.

Po vsej pravici so vzbudile zahteve, katere je podala »kršč.-slov. narodna zveza« vladni in desnici državnega zbora, največjo pozornost. Kajti če se tem zahtevam ne ugotovi, nima vlada več večine in mora odstopiti. Govorilo se je zadnji čas, da je skušala vlada pridobiti na svojo stran Italijane, ki štejejo 19 glasov. Toda, če vlada zgubi z našo »zvezo« 35 glasov, a pridobi samo le 19 glasov, je napravila slabo kupčijo. Ne moremo torej prav verjeti onim glasom, ki so trdili zadnji teden, da se je vlada pogajala z Italijani. Nasproti vemo popolnoma gotovo, da je vladi vse na tem ležeče, da si ohrani sedanjo večino. Da pa naša »zveza« vlade nikdar podpirala ne bo, ako ne dobimo, česar Slovenci, Hrvati in Rusini krvavo potrebujemo, je tudi gotovo. V kratkih dneh se ima položaj zjasniti. Resnično je pač, da so slovenski zastopniki veliko zamudili, ker so blizu 20 let pod vodstvom grofa Hohenwarta v konservativnem klubu vladi delali samo tlako, za narod svoj pa niso kaj prida pridobili.

Čitali smo po listih te dni, da je grof Thun odbil deputaciji slovenskih odvetnikov dve najvažnejši terjatvi: vstanovitve slovenskega vseučilišča in nadsodišča v Ljubljani. Pisalo se je, da je nasprotni tem terjatvam tudi Čeh dr. Kaizl, finančni minister. Danes se pa zatrjuje, da ministerski predsednik ni naravnost odbil teh naših zahtev, temveč hotel le opozoriti gospode na velike težave,

ki so nasprotne tem terjatvam Slovencev. Verujemo, da uresničenje naših zahtev ni za vlado posebno lahko. Pa vlada je dolžna, rešiti ne samo lahka, temveč tudi težavna vprašanja.

Kako strupeno sovražni so nemški liberalci in narodnjaki Slovanom, je razvidno iz sledečega slučaja. Nek nemški sodni pristav na Češkem je zavrnil tožbe, ki so se mu vložile v češkem jeziku ter zahteval, naj se mu vložijo v nemškem jeziku. Vsled tega ga je pred kratkim prestavil pravosodni minister na drugo mesto, ter mu še plačal stroške za selitev. Ker so ministra nemški obstrukcionisti vsled tega zatiranja nemških sodnikov interpelirali in je v seji 18. oktob. minister to postopanje opravičeval, je med njimi nastal grozen hrup. Ravno v tej seji je pravosodni minister opravičeval tudi oni odlok, s katerim je prepovedal sodnikom, naj se ne vmešavajo v politične agitacije, kar s tem zelo škodujejo svojemu sodniškemu stanu in zgubijo zaupanje pri prebivalstvu. Dr. Pergelt je vsled tega predlagal, da se ima o tem ministerskem odgovoru razpravljati v prihodnji seji ter zahteval glasovanje o tem predlogu po imenih. Večina 156 glasov proti 127 glasom pa je odklonila ta predlog.

V isti seji je levičarjem bral grožnje levite Čeh dr. Stransky. Dokazoval jim je, da oni ne morejo vlade sestaviti iz svoje sredine. Kajti če bi postal minister dr. Lueger, mu bojo ugovarjali nemški liberalci. Celo pravično je, da je vlada sestavljena iz sedajšnje večine:

»Vi liberalci ste sicer vrgli vlado Bardenija in Gavča; kaj ste pa zato dobili? Dobili ste enega Čeha (dr. Kaizl) pa enega katolika (Dipaui).«

Modri Türk seže v besedo in zakliče: »Prihodnjič dobimo še enega juda.«

Stransky mu zasoli: »Res, če pride jud, ne bo prišel iz vaše stranke, temveč iz naše.« (Tudi v večini, med Poljaki namreč, je nekaj judov).

Bičal je Stransky krivicoljubnost nemških liberalcev, ki hočejo strahovati na Češkem in Moravskem Slované, dasiravno je Nemcev na Češkem komaj ena tretjina, na Moravskem komaj četrti del. Vzemite zdaj, kar Vam ponujamo, ravnopravnost namreč, kajti za nami vtegnejšo priti drugi, ki Vam tega več ponujali ne bodo. Tudi slovenskega nadsodišča v Gradcu se je spominjal in kazal na krivico, ki se godi Slovincem, da se pred svojo sodnijo ne smejo zagovarjati v materinem jeziku. »Tako delajo Nemci zdaj ob koncu 19. stoletja, ko vsak narod zahteva ravnopravnost in noče nobeden biti tlačan.« Govornika so tudi nasprotniki kaj zvesto poslušali. Za njim je pa nastopil dr. Pferse; a med njegovim govorom je vse zbežalo iz zbornice. Le vboge stenografe je dolgočasil.

Odsek za pogodbo z Ogersko pridno zboruje. Predsednik Bilinski, ki je ob svojem času kot finančni minister dogovoril to pogodbo, jo je v tem odseku tudi zagovarjal, dr. Gross pa pobijal. Dr. Kaizl (finančni minister) je pa presenetil cel odsek z izjavo, da vlada ne zahteva več novih davkov na

Listek.

Boji in krone.

(Povest. Prevel Anton Jerovšek.)

1. Cesarjeva smrt.

Zadnja Indija je velik polotok na južni strani Azije. Ob vzhodnem obrežju tega polotoka se razprostira dolga, pa ozka dežela Anam. Ob morju je ta dežela rodovitna ravnina, v sredini pa je hribovita in gorata. Krasi in pokriva jo bujno rastlinstvo južnih krajev. Anam je cesarstvo, približno tako veliko kakor Avstrija. Ima pa skoraj polovico manj ljudi. Prebivalci so še večinoma pagani, le okoli pol milijona je katoličanov. Krščansko vero so v te kraje prinesli misijonarji in kristjani, ki so bili iz Kitajskega in Japonskega pregnani. Tudi v Anamu se je kršč. vera krvavo preganjala do današnjega dne; pa vkljub preganjanju se je naša vera vedno bolj širila po anamskem cesarstvu. V takem krvavem preganjanju krščanske vere se je dogodilo l. 1883. tudi to, kar pripoveduje naša povest. Dogodišče je cesarski grad v glavnem anamskem mestu Hué z mnogobrojnimi prebivalstvom.

Mesto Hué je nekoliko oddaljeno od morja in ima 400 paganskih templjev (pagod).

Mesto ni obzidano, pač pa ima za varstvo ob široki reki, ki je veže z morjem, močno trdnjavo. Trdnjava je obdana od velikih okopov in visokega zidovja, izza katerega gleda več sto topov. V tej zunanji trdnjavi so vojašnice, zaloge živeža, stanovanja nižjih mandarinov (t. j. uradnikov,) hlevi za slone itd., itd. V sredini zunanje trdnjave pa je še druga utrdba, zopet obdana z okopi in visokim zidovjem. In v tej notranji trdnjavi so med krasnimi vrtovi hiše najvišjih cesarskih uradnikov, mnogo krasnih paganskih templjev in pa palača anamskega cesarja.

Krasni vrtovi obdajajo cesarsko palačo. Dolgi in široki drevoredi s šibkimi palmami lepšajo prostore okoli palače. Zeleni travniki, duhteče cvetlice, cvetoče grmovje, senčnata drevesa in čisti ribniki se menjujejo med seboj. V sredini tako čarobne krasote stoji cesarski grad.

V tem sijajnem gradu se je dogodil dne 20. julija l. 1883. strašen prizor. Umiral je anamski cesar Tidik (Tü-Dük), grozovit preganjalec kristjanov, ki je 35 let z ognjem in mečem divjal in razsajal proti Kristusovi veri in njenim oznanjevalcem in spoznavalcem.

Pred tistim delom palače, kjer je stanoval cesar, so stali na široki plasti v skupinah višji in nižji mandarini, stotniki, dvorne

straže, vojaki in služabniki. Osupnenost in strah sta se njim brala iz lica. Pred stopnicami se zdajci ustavi pozlačena nosilnica in iz nje stopi mlad mož v krasni svilnati obleki.

»Dik-Dik! — Cesarjev stričnik! — Njegov naslednik!« Tako so si šepetali v raznih skupinah na uho. Trije najvišji mandarini stoječi pred palačnim vhom gredo došlemu princu nasproti, globoko se priklanjajoči pred vitkim mladeničem.

»Kako se godi mojemu visokemu stricu? Ali res ni nobenega upanja več?« povprašuje princ.

»Bliščeča svitloba Anama ugaša,« odgovori srednji izmed treh mandarinov.

»Velika in jasna zvezda našega ljudstva zahaja,« pristavi drugi.

»Duh čednostne preteklosti« — to pomenja ime Tidik — »gre k svojim prednikom in bode iz svoje pagode vladal čez nas,« tako govori tretji.

»Ali so bili poklicani k bolniku bonci (bonci se imenujejo paganski duhovniki v Vzhodni Indiji in na Kitajskem,) iz samostana v Kvangtri, ki so mojsterski zdravniki?«

»Že celi dan so pri njem, pa mu ne morejo pomagati.«

»Ali se je že tudi molilo in darovalo duhovom, ki varujejo cesarja?« vpraša princ.

žganje in pivo, vsaj ne posebno visokih, pač pa vstraja pri davku na sladkor.

Vložilo se je v državnem zboru mnogo prošelj; med drugimi zahteva občina slatinska po poslancu J. Žičkarju vstano-vitev novega okrajnega glavarstva na Slatini za rogački in smarski okraj. Poslanec Robič je podpiral predlog za podporo po toči in veliki vodi poškodovanim občinam; ta predlog je priporočal posl. Žičkar z ozirom na veliko škodo, katero so trpele letos občine Laže, Zbelovo in Sv. Duh pri Ločah in Št. Jur ob južni železnici.

«Kršč.-slov. narodna zveza» je pridobila novega uda in šteje zdaj 36 udov. Ker je Poljak grof Pininski postal cesarski namestnik v Galiciji, se je na njegovo mesto izvolil Rusin dr. Gladyszowski Emil, okr. zdravnik, ki je vstopil v «zvezo». Poljaki so toraj en glas izgubili, Rusini enega pridobili. V kratkem se bo vršila volitev namesto Rusina dr. Grobelskega, ki je bil tudi ud naše «zveze», pa je zavoljo bolezni se odpovedal poslanstvu. Rusini se bojijo, da na njegovo mesto ne bode izvoljen več Rusin, temveč Poljak. — Govorica o jugoslovanskem ministru je zdaj potihnila. Brez dvoma bi ga dobili Slovenci, ko bi bili — jedini. Toda komaj se je izgovarjalo ime tega veljaka, že so kamenje metali po njem njegovi nasprotniki. Pri takih razmerah ne bojo Slovenci dobili nikoli prepotrebnega zastopnika v ministerstvu, ki bi mogel stopiti pred presv. cesarja vsako uro ter mu razložiti naše težnje.

Osodepolni trenotki.

V Mariboru, dne 16. oktobra.

Znano je bralcem «Slov. Gospodarja», da se v državnem zboru baš sedaj razpravlja avstrijsko-ogrsko pogodbo, katero smo svoje dni do dobra označevali. Prišli smo do prepričanja, da bi bila pogodba, kakor jo je vlada sestavila, za nas silno škodljiva, ter izrekli nado, da za tako pogodbo naši poslanci ne bodo glasovali. No, sedaj pa vemo gotovo, da za njo naših južnoštajarskih poslancev, kakor tudi slovenskih sploh ni pridobiti. Zastopniki naše volje bi se dali omečiti le v tem slučaju, če bi se pogodba v našo korist bistveno izpremenila, in če bi ob enem vlada dala narodu slovenskemu izdatno, še enkrat rečemo, izdatno odškodnino. Z malenkostimi se ne zadovoljujemo več, ker se ne moremo. Skrajno nevarno stanje našega prosvetnega življenja zahteva od vlade večjih kosov.

Znano pa je tudi, da je vlada, ki nas Slovencev doslej ni hotela poznati, postala silno vznemirjena, ko so se naši poslanci, kakor smo poročali, postavili po robu ter hoteli izstopiti iz večine. In zakaj je to povzročilo pri vladi tako vznemirjenost? Prvič ker Ogri ne odnehajo niti za pičico in pretijo, da si, če se pogodba od naše strani ne sprejme, kakor so jo nam ponudili, svoje stvari uredi sami, to se pravi po slovensko, da se odcepijo od nas ter da bi z nami skupno imeli edino le še vladarja. V tistem trenotku, ko bi se to zgodilo, bila bi naša država v vrsti velevlasti izbrisana. Zato se je naša vlada ogrski zavezala, da se od naše strani bode pogodba sprejela neizpremenjena. Drugič pa je bila zato tako vznemirjena, ker ni lahko, ali bolje rečeno skoro ni mogoče, v naši avstrijski zbornici brez Slovencev pridobiti večino, ki bi za pogodbo glasovala. Vlada pa se je zanašala, da ji bodemo ob svoji stari dobrosrčnosti zopet ustregli. Ali Slovenci danes nismo več tisti, kateri smo bili. Grof Thun sicer to ve, ali po njegovem mnenju bi se za škodljivo pogodbo dala pridobiti le sedanja celostna večina, kateri bi vlada obljubila, da hoče z njo delovati, ker bi se ta večina lahko odškodila na drugi strani, imajoč krmilo cele države v rokah, ter uveljavila svoja načela v javnem življenju, v zakonodaji in v upravi. Zato je grof Thun tudi izjavil, da se hoče odslej na nerazrušno večino upirati ter z njo vladati, to se pravi, da hoče odslej vladati po načelih večine, katera je svoje dni «Slovenski Gospodar» pretresal: negovanje verstva in npravnosti, samouprava dežel, jezikovna ravnopravnost in socijalne preosnove; da, izjavil je celo, da se ne smatra samo s svojo besedo, ampak tudi s svojo vestjo zavezanega, ravnopravnost slovenskih narodov v Avstriji pošteno izvesti. Končno pa je še pristavil, da pričakuje, da se bode tudi državnozborna večina prej ko slej izjavila, da je minister-skemu predsedniku in njegovi vladi popolnoma udana ter da jo bode s svojimi glasovi podpirala, kolikor se bo le dalo.

Grof Thun je to menda v resnici pričakoval; če je, potem se je močno motil. Člani sedanje večine niso kalini, ki bi se kar tako vsedali na nastavljene limanice. Oni predobro vedo, zlasti češki, slovenski, hrvatski in rusinski, koliko se sme zaupati besedam, ki je sladko govori minister. Večina v svoji skupnosti je ostala mirna in ni dala nobenega odgovora, začelo pa je postajati živo v raznih klubih. Poljaki so po svojem načelniku dali grofu Thunu izjaviti, da bodo za pogodbo glasovali. Kaj jim je obljubil, ne

vemo. Čehi so včeraj sestavili 32 zahtev, katere bodo izročili ministerskemu predsedniku; z nagodbo, za katero nočejo glasovati, nima pa to nič opraviti. O nemški «Katol. ljudski stranki» je znano, da za pogodbo v sedanji obliki tudi ne glasuje; ta svoj sklep je uže naznanila ministru Dipauliju. Kaj pa naša «Slov. krščansko-narodna zveza»? Po poslancih Povšetu, Vukoviću in Barwinskem dala je grofu Thunu izročiti zahteve Slovencev, Hrvatov in Rusinov, gledé na nagodbo pa ni dala nikake izjave. Slovenci za vlado sploh ne ganejo niti prsta, dokler ta ne začne pravičnosti jim kazati v dejanju.

Takšno je torej razmerje državnozbornske večine do vlade z ozirom na nagodbo in sploh. Nagodba je silnega pomena. Prav radi tega pa so tudi trenotki, ki bodo tekli do odločitve o nagodbi, zlasti za nas Slovence, posebno za tiste, ki hiramo, silno važni; kajti če je bodemo umeli dobro porabljati, pomenijo nam toliko kakor začetek boljše dobe, kakor jamstvo za narodni obstanek. Zato nam je naj dovoljeno, da v teh trenotkih, ko narod slovenski razburjen čaka velepomnljivega izida, izpregovorimo par besed v prosep dobre sreče.

Kakor vse kaže, brez Slovanov nagodbe ne bode mogoče rešiti; kajti tudi precejš-njega števila Nemcev celo v zadnjem trenotku ne bode dobili za njo, to je za tako, katero bi Ogri sprejeli, če se tudi izpremeni. Rešitev nagodbe je torej v rokah Slovanov, najsi tudi Thun odstopi in mu sledi nemško-liberalno ministerstvo. Tega ne smemo iz oči izgubiti. Druga resnica pa je, da vlada želja naroda slovenskega noče ustreči. Kaj je Thun odgovoril, sprejemši iz rok Povšeta naše zahteve? Da je bo pregledal, presodil in potem odgovoril. Javno odgovoril še doslej sicer ni, ali razni listi, ki zajemajo svoja poročila iz ministerskih kabinetov, so uže poročali, da so grofu Thunu naše zahteve previsoke, pretirane. Dalje; pred nekoliko dnevi ste izročili odposlanstvu ministerskemu predsedniku posebej zahteve naroda slovenskega glede na nadsodišče in vseučilišče v Ljubljani. Tem možem je grof Thun naravnoč rekel, da teh želj ne mara izpolniti. Če sta uže izprememba pri nadsodišču, ki bi ne stala niti krajcarja, in vseučilišče, brez katerega prosvetni narod biti ne more, tako veliki stvari, da nam Slovincem niti misliti ni na nju, potem dobro vemo, na čem da smo. Grofu Thunu smemo biti za jasn odgovor hvaležni. Utrdil pa je v nas prepričanje, da vlada nas Slovencev noče poznati, da nas hoče uničiti. In tretjič nam je še pomisliti, da vlada brez nas Slovencev le

«Ne le v vseh pagodah cesarskega gradu, temveč v vseh 400 mestnih templih se vzdigujejo celi oblaki kadila na čast anamskim bogovom, cesarjevim pradedom, Budi (Buda je poganski Bog) in Konfuciju, (Konfucij je ustanovitelj kitajske vere,) da celo na čast tujim indijskim in kitajskim bogovom. Samo po cerkvah vražjih kristijanov se prosi in moli za smrt slavnega Tidika.»

«Ha, kristjani imajo vzrok zato! Jaz mislim, da bi bil dim gorečih krščanskih vasi in cerkev našim bogovom prijetnejši kakor vse dišeče kadilo sveta. Pri svoji glavi se zarotim, da bodo ti pasji izdajalci po vsem Anamu goreli in se valjali v svoji krvi, ko jaz zasedem cesarski prestol! Med tem glejte, da ostane telesna straža zbrana, in dobro pazite na moje strice in sorodnike, posebno na Hiep-Hoa, ki je s kristjani v tesni zvezi. Kakor hitro dopustijo naši običaji, se zberite po smrti Tidikovi v prestolni dvorani, da mi prisežete zvestobo. Kraljevo hočem obdarovati vas in vse zveste služabnike.»

Tako se je razgovarjal princ z najvišjo gospodo, mandarini, ko so šli po stopnjicah v cesarsko palačo. V palači se obrnejo na desno. Naglo prekoračijo več krasnih dvoran, dokler ne pridejo do takozvanih «rudečih vrat», ki peljejo v zasebno stanovanje ce-

sarjevo. Pred vratmi stojita dva stražnika, bosa in v dragoceno svilo oblečena. Ta naznanita princu, da je vsakemu strogo prepovedano vstopiti v sobo umirajočega cesarja, kamor smejo le zdravniki, dvorni nadmaršal in dva plemiča. Mandarini si ne upajo naprej, princ pa vstopi na lastno odgovornost v cesarjevo stanovanje.

A komaj zapre duri za seboj, že zasliši iz temotne sobane zamolkel vzklik:

«Kdo pride? Na pomoč! Kje je straža? Hočejo me umoriti!» tako kriči umirajoči trinog in plaho gleda na duri, skoz katere je ustopil princ.

«Jaz sem, stric,» se oglasi Dik-Dik in stopi bliže k bolniku.

«Nazaj, nazaj! Ti hočeš mojo krono! A jaz ti povem, da nočem umreti. Ali čuješ? Jaz nočem umreti. Kedaj je še mogočni Tidik svojo voljo izrazil, in se mu ni izpolnila? Nočem! Ha, in ti se mi vendar bližas? Umirajoči cesar divja in besni, vzdigne se v postelji, pograbi dragoceno brušeno kupico in jo vrže princu v glavo. Na to zaupije nad plemičema, ki sta pahljala bolnika, rekoč:

«Vzemita moje bodalo, ki je otrovano, in zabodita je izdajalcu v trebuh! Zlata in demantov dobila za to. Vama še zaupam, ker sta še premlada, da bi nosila cesarsko krono. Vsi drugi morajo ven, ven!»

«Odstopite,» reče eden izmed zdravnikov princu, ki si briše svoje krvaveče čelo. «Če se še enkrat tako močno raztogoti, potem je po njem. Škoda za drage kapljice, ki so bile v kupici, stale so me mnovega truda.» Zdravnik zopet nameša skupaj nekaj zdravil in jih ponudi bolniku. A tudi njemu prileti dragocena japonska posoda tik senec.

«Proč, proč!» kričal je ves besneč cesar. «Vsi skupaj ste izdajalci. Vaše proklete kapljice so me čisto oslabile. Vsi ven, drugače vas lastnoročno zadavim. Nihče ne sme pri meni ostati razven teh dveh dečkov!»

(Dalje prih.)

Smešnice.

Mož za pečjo. — V Lukovi krčmi je bil na steni pri sobinih vratih naslikan mož s klockom v roki ter s tem-le podpisom:

«Bog Te živi,
Gost premili!
Glej, tam za pečjo
Te čaka nekdo!»

Kogar je pekla radovednost, da je šel gledat za peč, kdo ga čaka, našel je tam naslikanega možica, ki se je od smeha držal za trebuh. Pod njim pa je bilo pisano:

«Možicelj tam na steni,
Pošilja vse norce k meni!»